

Peltrám, A. a kol.: Evropská integrace a Česká republika

Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. 144s. ISBN 978-80-247-2849-0

Bohumil Vítek*

Nakladatelství Grada Publishing, a.s. vydalo v roce 2009 kolektivní autorů Zbyňka Dubského, Květoslavy Kořínkové, Alexandra Orta, Antonína Peltráma a Zdeňka Šreina, publikaci s názvem *Evropská integrace a Česká republika*. Práce se zabývá některými důležitými oblastmi evropské integrace a je určena, jak se uvádí na závěr knihy, zejména studentům vysokých škol, ekonomům a podnikatelům, představitelům státní správy a samosprávy, jakož i všem dalším zájemcům o tuto problematiku.

Struktura práce je tvořena úvodem a pěti kapitolami, z nichž se – vzhledem ke skutečnosti, že ke dni 1. 12. 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva – jeví jako nejaktuálnější kapitola druhá nazvaná *Lisabonská smlouva – další krok rozvoje integrace i téma velkých sporů*, spoluautora Zdeňka Šreina. Tím ovšem nemá být řečeno, že by zbývající kapitoly ztrácely na aktuálnosti nebo se mýjely s dalšími významnými tématy, jež se vztahu evropské integrace a České republiky týkají. Právě naopak. Dílo přináší nemálo nových poznatků a je obohacením dosavadní literatury mimo jiné i proto, že přináší různé úhly pohledu.

I.

V první kapitole, nazvané *Češi a evropská integrace* autora prof. PhDr. Alexandra Orta, DrSc. (autor působil v letech 1991–2003 jako profesor na Fakultě mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze), je za počátek myšlenky evropské integrace považováno memorandum francouzské vlády z 9. května 1950, které hledá cestu k trvalému míru v Evropě a za jeden z hlavních kroků v tomto směru považuje francouzsko-německé usmíření. Cesta byla spatřována ve vytvoření orgánu, který by ovládal výrobu uhlí a oceli, tedy dvou základů zbrojení. Prvním krokem pak bylo ustavení Evropského společenství uhlí a oceli v roce 1951. Idea jednoty a spolupráce všech evropských států byla nicméně nahrazena politikou studené války, kdy Českoslo-

vensko (tehdy oficiálně Československá socialistická republika) bylo velmocenským rozhodnutím zařazeno do východní části Evropy. Šedesátá léta pak přinesla určité mezinárodní uvolnění, takže Československo mohlo rozvíjet hospodářské styky i mimo rámec socialistického bloku, svou příslušnost k Evropě pak potvrdilo snahou o demokratizaci socialistického charakteru státu v roce 1968.

Pozitivní vliv na mezinárodní situaci vidí autor mimo jiné i v první přímé volbě do Evropského parlamentu v členských státech Evropského hospodářského společenství v roce 1979, jako důkaz demokratického úsilí evropského integračního procesu je vyzdvížen rok 1984 označovaný za „rok jednání“, kdy zasedání Evropského parlamentu přineslo návrh na „Smlouvu o Evropské unii.“ Evropa s velkým zájmem sledovala zvolení Gorbačova generálním tajemníkem ÚV KSSS v roce 1985, výrazným posunem pak byla jeho myšlenka „Společného evropského domu“. Doposud měly evropské státy různého společenského zřízení žít vedle sebe v míru, nyní se však má stavět Společný evropský dům.

Autor se dále věnuje pádu „železné opony“, rozšiřování Evropské unie, zabývá se též vztahem Čechů a NATO a kapitolu uzavírá vstupem České republiky do Evropské unie.

II.

Autor druhé kapitoly prof. Ing. Zdeněk Šrein, DrSc. (autor působí od roku 2004 jako profesor na Universitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem) se zabývá Lisabonskou smlouvou, kterou, v souladu s názvem kapitoly, označuje za další krok rozvoje integrace i téma velkých sporů. Zabývá se základní koncepcí Smlouvy, řeší otázku, zda směřuje Evropská unie k federaci, či bude specifickým útvarem (hybridem mezi konfederací a federací), věnuje se problematice evropské identity – za hodnoty, jež spojují evropské národy považuje křesťanství i s jeho akcentem na životní způsob, politickou kulturu i kulturu v širším slova smyslu, tedy včetně kultury právní. Zabývá se rozdělením kompetencí mezi Evropskou unií a členskými státy,

* JUDr. Bohumil Vítek, doktorand Katedry právní teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

institucionálním uspořádáním Evropské unie v Lisabonské smlouvě (postavení národních parlamentů v rozhodovacích procesech Evropské unie, rozhodovací procesy v Radě) a otázkou, kdy uplatnit jednomyslnost nebo kvalifikovanou většinu. Podrobně řeší problematiku váhy hlasu členského státu v Radě, porovnává váhu hlasu podle počtu obyvatel v případě Lisabonské smlouvy a podle přiděleného počtu hlasů dle (v době přípravy publikace platné) Niceské smlouvy. Porovnává též změnu váhy českého a polského hlasu. Problematika je vhodně doplněna přehlednými tabulkami.

III.

Třetí kapitola nazvaná *Druhý a třetí pilíř Evropské unie* nese podtitul *Problematika vnější a vnitřní bezpečnosti v integračním procesu*. Autorem této kapitoly je Ing. Zbyněk Dubský, PhD. (od roku 2001 vysokoškolský učitel na Vysoké škole ekonomické v Praze – Středisko mezinárodních studií Jana Masaryka, Fakulta mezinárodních vztahů). Stať byla vypracována v rámci juniorského grantového projektu GAAV Vnitřní a vnější aspekty bezpečnosti Evropské unie (KJB701150701).

Autor se zabývá politicko-bezpečnostními aspekty evropského integračního procesu. Uvádí, že evropská integrace, zahájená v padesátých letech, nebyla v prvním kroku zamýšlena jako pokus o vytvoření bezpečnostního společenství v klasickém smyslu, nicméně, že bezpečnostní spolupráce díky studené válce a rostoucím obavám z expanze „Východního bloku“ byla zahájena dříve než vlastní integrační proces. Ten pak již mohl probíhat v jistém bezpečnostním rámci (včetně jeho euroatlantického přesahu). Pozornost je dále věnována politické a bezpečnostní spolupráci zemí Evropského společenství a zejména pak druhému a třetímu pilíři v Maastrichtské smlouvě, včetně vývoje situace s ohledem na Amsterdamskou a Niceskou smlouvu. Návrh Lisabonské smlouvy sice opouští pilířovou strukturu, aniž by se ovšem zcela zásadně měnila logika společné zahraniční a bezpečnostní politiky a koordinace v otázkách policejní a justiční spolupráce v trestních věcech. Zásadní změnou je pak vytvoření funkce Vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který v sobě spojuje funkci Vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a Komisaře pro vnější vztahy. Tento představitel „dvojího klobouku“ bude předseda Radě pro vnější vztahy a současně fungovat jako místopředseda Komise.

V závěru kapitoly se autor věnuje hledání místa Evropské unie ve světě. Lze očekávat, že se budou difference postupně odstraňovat a poroste akceptace účasti ve společných aktivitách. Postupně má být vybudována společná strategická kultura rozvíjená v politické rovině, oblasti kapacit i v oblasti institucí. Jako na současti vytvářející evropskou strategickou kulturu je přítom

kladen důraz na diplomacii a jednání, na ekonomické vztahy, na mezinárodní právo, na neochotu k užití síly, na spolupráci a pomoc místo na donucování, na multilateralismus místo unilateralismu, na solidaritu. Základním cílem na globální úrovni nadále zůstává odvrácení světové války, hrozba použití a šíření zbraní hromadného ničení a boj proti terorismu.

IV.

Předposlední, čtvrtá kapitola publikace nese název *Sociální politika Evropské unie*. Autorkou je Ing. Květoslava Kořínková, CSc. (autorka působí od roku 2001 na Vysoké škole mezinárodních a veřejných vztahů Praha – katedra veřejné správy, před tím v letech 1993–2000 působila na Univerzitě Pardubice).

Autorka se zaměřuje na měnící se prostředí sociální politiky. Uvádí, že úvodní představy o evropské integraci vycházely z pojetí, že fungování společného trhu bude pozitivně působit i na sociální situaci a sociální podmínky v jednotlivých členských státech a proto nebyly Evropskému hospodářskému společenství svěřeny žádné zvláštní pravomoci v sociální politice. K rozšíření působnosti ES v sociální oblasti došlo pak úpravou provedenou v Maastrichtské smlouvě, nicméně sociální politika i nadále zůstává v kompetenci členských států s výjimkou otázek, které v rámci jednotného vnitřního trhu nelze účinně řešit na národní úrovni. Autorka dále poukazuje na význam dokumentu s názvem „Obnovená sociální agenda: Příležitosti, přístup a solidarita v Evropě 21.století“. Dokument mimo jiné zdůrazňuje řadu změn ovlivněných technologickým pokrokem, globalizací a stárnutím obyvatelstva, které mění evropskou společnost. Pravomoci a odpovědnost Evropské unie jsou sice v sociální oblasti omezené, ovšem kombinací sdílených hodnot, společných pravidel a mechanismů solidarity má Evropská unie takové postavení, že může spolupracovat s členskými státy a zainteresovanými stranami a podporovat spolupráci s cílem zvládat sociálně-ekonomické změny.

V.

Poslední, pátá kapitola publikace nese název *Měnící se prostředí sociální politiky*. Jejím autorem je doc. Ing. et Ing. Antonín Peltrám, CSc., který rovněž napsal Úvod k celé publikaci (autor je ředitelem Bankovního institutu vysoké školy, a.s.).

Autor poukazuje na skutečnost, že sociální tržní ekonomika patří mezi klasické evropské hodnoty s tím, že tato politika, s každým dalším rozšiřováním evropské integrace, zvětšuje svůj regionální význam. Má-li si Evropa zachovat své společné hodnoty, musí reformo-

vat a modernizovat svou celkovou politiku – nejen hospodářskou, ale i sociální. Autor se zabývá změnami ve struktuře výroby a zejména pak významem malých a středně velkých podniků. Uvádí, že v Evropské unii představují malé a středně velké podniky 99% všech podniků, nicméně, že tyto podniky měly v podstatě stejné povinnosti ve výkaznictví všeho druhu jako velké společnosti. Malé a střední podniky mají v Evropské unii v porovnání s USA nižší produktivitu a pomalejší růst. Nemají např. dost zaměstnanců, kteří se mohou věnovat výlučně výkaznictví (daňové systémy aj.), proto začala Komise upravovat legislativu s cílem snížit administrativní břemena v období 2006–2012 celkem o 25%. Současně je nutné tyto podniky více začlenit do společností vědy a vzdělání – jak snadností přístupu k výsledkům vědy a výzkumu financovaných z veřejných zdrojů, tak přihlédnutím k jejich specifickým potřebám a možnostem. Rází se tzv. „pátá svoboda“ – vedle svobody pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu – svoboda pohybu znalostí. Potřeba zajistit si příliv „cizích mozků“ prolomila původní imigrační komplikace (dříve připuštěna jen z politických důvodů) v oblasti výpočetní techniky.

Závěr

Tato publikace z dílny pětičlenného autorského kolektivu pod vedením doc. Antonína Peltráma je v první řadě informačním pramenem vysokoškolských studentů a ekonomů. I když jde o dílo svým rozsahem útlé – celkový počet stran činí 144 – z hlediska obsahu jde o dílo aktuální a přínosné. Je zdrojem i mnohdy obtížně získatelných informací. Přestože v době psaní textu nebyla ještě Lisabonská smlouva platná (Lisabonská smlouva vstoupila v platnost 1. 12. 2009), předjímají některé části textu hlavní změny nastalé dnem účinnosti Lisabonské smlouvy, jinak se vychází z právního stavu komunitárního (unijního) práva před 1. 12. 2009. Jako hlavní změnu po tomto datu bude pak nutno zohlednit přechod právní subjektivity z Evropských společenství na Evropskou unii a splynutí oblastí komunitárního a unijního práva. I ve vědě do jisté míry platí zákon nabídky a poptávky, necht' tedy má toto dílo takový ohlas, který povede k dalšímu doplněnému a rozšířenému vydání.